

SANAT EYLEMİNDE ETİK DEĞERLERİN ROLÜ VE İŞLEVİ
THE ROLE AND FUNCTION OF ETHICAL VALUES IN THE ACT OF ART

Caner YEDİKARDEŞ

Dr. Öğr. Üyesi, Atatürk Üniversitesi, cyedikardesh@atauni.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6597-5023

ÖZET

Bu çalışma, sanat eyleminde bulunan bireylerin sanatçı olma kimliği ile örtüşeceği düşünülen etik değerlerin kapsamında ayırtlarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Dahası bu çalışma ile etik değerlerin sanat eylemlerinin (yapma/sunma/sergileme) dâhil olduğu bir süreçte rolü ve işlevi üzerinden bir tartışma açmayı hedeflemektedir. Sanatçı kimliğinin tanımı ve kapsamı da bu yolla irdelenmektedir. Sanat çalışmalarının içerikleri, manifesto değerleri, sergilenme biçimleri etik değerlerin rolü ve işlevi açısından temel oluşturması bağlamında bütüncül olarak değerlendirilip nedensellik-sorunsallık ilişkileriyle de ilgilenmektedir. Sanat eylemlerini sürdürme açısından estetik değer oluşturmadaki kaygı düzeyinin ikileminde etik değerlerin kayıplara uğraması bazı önemli örneklerle değerlendirilmektedir. Prestij edinme, kariyer yapma ya da parasal/ticari kaygılarla sanat eyleminde bulunan bireylerin zamanın hızlı tüketim alışkanlıklarına ram olması ve tüm sanatsal üretim süreçlerinin eşlik etmesine razı gelmesi günübürlük ya da kısa vadeli kazanımlardan öte bir sonuç vermemektedir. Bu doğrultuda, sanatçı bireyin çokluğun, kalabalığın içinde de varlık göstermesinin yolunun yine nitelik arayışı ve kaygısına tabi olması olanaklıdır. Popülariteye dayalı güncel alışkanlıkların, kolaycılığın, kendine mal etmenin konforuna karşın bireysel tutumların/yaklaşımların etik değerlerle geliştirilebileceğinin yanı sıra aslında geçmişten günümüze tüm birikimiyle sanat eleştirisi kurumunun kapsayıcı niteliğinde güncel literatürü ve etik değer ölçütleri oluşturmasının olanaklı olacağı düşünülmektedir. Yüzyıllardır sanatın gerekliliği kavramı tartışılmaktadır, artık sanatta etik değerlerin estetik değer kaygıları kadar gerekliliğine genel bakışla hakiki gereklilik bağlamında tartışmaya açılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sanat Eylemi, Sanatta Etik.

ABSTRACT

This study aims to reveal the distinctions of individuals engaged in art making within the scope of ethical values that are thought to coincide with the identity of being an artist. Moreover, this study aims to open a discussion on the role and function of ethical values in a process involving art acting and presenting / exhibiting. The definition and scope of the artist identity is also examined in this way. The content of art works, manifesto values, and the way they are exhibited are considered as holistic in the context of the role and function of ethical values, and are also concerned with causality-problematic relationships. In the dilemma of the level of anxiety in creating aesthetic value in terms of art and continuing art, the loss of ethical values is evaluated with some important examples. It is not a daily or short-term outcome for individuals who are engaged in the act of acquiring prestige, making a career or making art with monetary / commercial concerns. In this direction, it is possible that the way of the individual's existence in the crowd and the crowd is subject to the search for quality and anxiety. It is believed that, despite the comforts of current habits, convenience, and self-interest based on popularity, individual attitudes / approaches can be developed with ethical values, in fact, it will be possible for the art criticism institution to create inclusive up-to-date literature and ethical value criteria. The concept of the necessity of art for centuries has been debated, and now it is opened to discussion in the context of genuine necessity with an overview of the necessity of ethical values as well as aesthetic value concerns in art.

Keywords: The Act of Art, Ethics in Art.

GİRİŞ

İnsanlar arasındaki ilişkilerin temelinde yer alan değerleri araştıran bir felsefe dalı olarak etik, Yunancadan gelen *ethos* (töre, gelenek, alışkanlık) sözcüğünden gelmektedir. Etik ile ilişkili bazen de etik yerine kullanılan moral (ahlak) ise, toplumlarda zaman içinde gelişen değerleri tanımlar. Değerler, insanların tutum ve davranışlarına ilişkin benimsenen içsel beğeni ve onaylardır. Bu anlamda etiği, insan eylemleri üzerinde değer yargıları üretmenin sistematik yolu olarak düşünebiliriz. Kuramsal ahlak olarak da görülen etik, mutlak iyi ve mutlak kötü gibi evrensel değerlerin olup olmadığını, iyinin ve kötünün özünü, kaynağını araştırır.

Günümüzde en fazla karıştırılan iki kavram, ahlâk ve etik kavramlarıdır. En genel anlamda ahlâk ya moral (Latince moralis), toplumun iyi ya da kötü olarak kabul ettiği davranışların belirlendiği kurallardır. Etik ise (Yunanca ethike, Latince ethica) felsefenin bir disiplini olup ‘iyinin ne olduğunu araştıran; insanın olup bitenler karşısında takındığı tavırları çözümleyen, ‘ne yapmalıyız?’ sorusuna aranan yanıtları temellendiren; eylemde bulunma ile bilme, eylem ile bilgi arasındaki ilişkileri inceleyen felsefe dalıdır (Çotuksöken, 2006: 15).

Her meslek dalında en iyiye ve faydalıya ulaşmak üzere bazı etik ilkeler/etik kodlar geliştirilir. Bu etik ilkeler içinde «insana saygı» en temel olanıdır. Bu temel ilke, her insana *unique* (benzersiz) bir birey olarak kabul edilmesini gerekli kılar. Dolayısıyla, diğer ilkeler bu temel ilkedен türerler. Sıralanacak olursa; otonomi, iyiyi yapma, zarar vermeme, gerçeği söyleme, adalet, gizlilik, verdiği sözü ve görevlerini yerine getirme ya da sorumluluk bilinci taşıma vb. olarak sıralanabilir.

Bireysel davranış biçimleri, kişisel özellikler, yaşanan coğrafya vs. belirleyici etmenler olmasının yanı sıra etik ilkeleri geliştirme ve etik davranışı belirlemede çok sayıda etik düşünme yolu vardır. En sık kullanılanlar arasında teolojik ve deontolojik teoriler sayılabilir. Teolojik teoriler, herhangi bir eylemin değerini, o eylemin sonuçlarına bakarak belirler. Bu teoriler içinde en fazla bilinen, yararlılık teorisidir. Sanat uğraşı alanındaki etik değerleri oluşturan bazı evrensel temel unsurlar olmakla birlikte herhangi bir eylemin değerini, o eylemin sonuçlarından daha çok, eylemin arkasındaki istençle ilgilenen Deontolojik yaklaşımlar bağlam açısından daha yakın görünmektedir. Ayrıca deontolojik yaklaşım görev ve zorunluluklar temelli odaklandığı için de mesleki etiğin büyük bir kısmını da belirler. Bu doğrultuda, bu çalışma sanat eyleminde etik değerleri incelerken de düşünme pratiği açısından Deontolojik teoriler ile irdelenmektedir.

Bir sanat eyleminde, ortaya koyulacak yapının eylemcisi tarafından değersel sınırlarının belirlenmesi önemli bir etmendir. Etik değerleri önemsenmesi ya da basite indirgenmesi eylem sahibinin kendi içinde öngörüsünü ve kendine ait değer yargılarını sunma biçimi halini alır. Sanat eylemlerini estetik değerler çerçevesinde belirlerken, bu değerlerin içinde etik değerlerin varlığını ve önem derecesini de belirleme gerekliliği bulunmaktadır. Ulusal ya da evrensel etik değerlerin göz ardı edildiği özgün yaratım, orijinal fikir adlandırmalarıyla gerçekleştirilmiş sanat eylemleri, belki sanatçının sınırlı düşünsel eylem planlarını yansıtıyor olabilecektir ama bu tür yapıtlarda, etik değerlerin göz ardı edilmesi, alımlayıcı için bir sorun olarak görülebilecektir. Bu yaklaşım, alımlayıcıya çoğu zaman geçmez, çünkü izleyici ve alımlayıcı arasında da ciddi bir fark vardır. Genellikle izleyiciler, izledikleri sanat nesnelere ya da icracısına bilinçli ya da reel bir eleştirel yaklaşım göstermemektedir. Eleştirinin gerekliliklerinden azede bireyleri de, çoğu zaman kendi içsel değerlerinin o yapıta yansımış olmasını bekler –ki bu salt subjektivize barındırır. Oysa izleyici/alımlayıcı kendi ya da sanat eyleminde bulunan bireyin içsel değerleri ne olurlarsa olsun, özellikle ve önemle etik değerlerin varlığı ya da eksikliği üzerinde de ciddi bir şekilde durulmalıdır. Sanat tarihi, sanat felsefesi, psikolojisi ve sosyolojisi hatta günümüz sanat anlayışı kapsamında güncel sanatı okuyabilme birikimine sahip reel anlamda eleştirme yetisi bulunan alımlayıcı bireyler nesnel bir bakış açısıyla değerlendirebilir.

Sanatta Etik İlke ve Değerlerin Oluşum ve İşleyiş Alanları

Sanat eylemlerinin genel çerçevesi ve ilişkisel ağlarının çıkarımları sonucunda sanatta etik ilke ve değerlerin oluşum ve işleyiş alanları yedi ayrı maddede sıralanabilir.

- Kurumsal Sanat Kuramı.
- Statü Ölçütleri.
- Sanat Piyasasının İşleyiş Biçimi.
- Ekonomik Hedef ve Kaygılar.
- Meta, emtiaya dayalı bakış ve bu düzlemde üretim anlayışı.
- Sanat Eyleminde Esinlenme/Kendine Mal Etme (Temellük).
- Sanat Eylemlerinde Doğrudan Sahiplenme.

Kurumsal Sanat Kuramıyla Etik İlişki

En temel tanımıyla ya da değerlendirmeye «estetik görsel haz» veren bir nesne sanatsal nesne olarak sunuma hazırlanabilir, sergilenebilir. Ancak bir biçimin kendi içsel öğelerinden öte dış belirleyicilerin kriterlerinin bütünü kurumsal sanat kuramı; bilgi, birikim, eğitim gibi ölçütlerle çerçevlendirdiği için Duchamp'ın *ready-made* (hazır yapım) Mutt imzalı “Fountain” adlı pisuar çalışmasının toplumsal ilişki bağlamında sanatsal birikimi olan bir kişi tarafından yapıldığından kabul görebilmektedir –ki kabul görmüştür ve literatürde kavramsal sanatın başlangıcı olarak da kabul görmektedir (Carroll, 2012).

Görsel 1. Marcel Duchamp, Çeşme, Hazır Yapım Nesne, Sırlı Seramik, 1917.

(Görsel Kaynakça: <https://www.moma.org/interactives/exhibitions/2010/originalcopy/intro05.html>)

Duchamp'ın hazır yapım sanat nesnesi sergilemesinin örneklendirilme nedeni sanat eylemi boyutunda sunma/sergileme biçimlerine dikkat çekmek ve bir bütüncül bakışı sağlamak adınadır. Sanat piyasasının işleyişi açısından kurumsal sanat kuramının bakış açısıyla bir alan oluşmuştur. Bu alanda koleksiyonerler, galericiler, küratörler, müze yöneticileri, pazarlamacılar, eleştirmenler buna dâhildir.

Sanat tarihi, sanat ontolojisi, sanat psikolojisi, sanat sosyolojisi, çağdaş sanat felsefesi gibi alanların toplamında sanat bilimini oluşturan eleştirmen kadrolara sürekli gereksinim vardır. Çünkü bu alanın sanat eylemlerinde (yapma/sunma/sergileme) noktasında önemli bir yeri vardır ve sanatta etik değerlerin rolü ve işlevinde belirleyici yönleri/özellikleri bulunmaktadır.

Bu felsefi ve kuramsal bakışların ilkesel metotları oluşturması ve genel geçer olarak savunulması tartışmasız değildir. Eylemsel sanat uğraşında etkileşimli benzeşimleri ya da rastlantısal benzerlikte çalışmaların olmaması olanaksızdır. Eser okumada öznel bakışı saklı tutmak kaydıyla nesnellikle olayları ele almak ancak bu ve benzeri durumları aşılabilir kılar. Bir sanat eyleminde yüklenen anlamın dayanakları, referansları ve sunuş/sergileme özellikleri itibariyle alımlayıcıdaki kafa karışıklıkları ve yapıt değerlendirme (eser okuma) sonucunda belirebilecek belirsizlikleri ortadan kaldıracaktır.

Statü Ölçütleri ve Medya İlişkisi

Sanat eylemlerinin (yapma/sunma/sergileme) bütününde medya önemli bir yer almaktadır. Görünmek, bilinmek insani bir gereksinim olmanın ötesinde sanat uğraşında olanlar için kaçınılmaz bir unsur olarak görünmektedir. Beğenilme, ilgi görme ihtiyacı Abraham Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi üçüncü basamaktaki "aidiyet" duygusunun atmosferinde yer alır. Dolayısıyla bireyin şöhret olma kaygısının temeli burada yatmakta ve şöhret kaygısı bu realiteyle her meslek grubunun içinde de yer alır. Günümüz medyatik yaşam çağında, bireyler bu olanağı daha olası daha pratik bir düzlemde önlerinde bulmuşlardır. Bu olağan yaşam pratiği içerisinde kaygıya dayalı gereksinimler karşılanabilmekte, ancak etik sınırların çoğu kez ihlali ile ortaya çıkan kendine mal etme, öykünme ve öykülendirme yollarıyla sıradanlaştırma ve biricikliğe ket vurmaya beraberinde getirmektedir. Tüm bu dejeneratif eylemlerin oluşması ve etik ilke sınırlarının aşılması aşağıda sıralı olan üç nedendir:

- Kariyer yapma kaygısı.
- Prestij edinme/koruma.
- Sürekli şöhret olma.

Medyanın yeni tüketim grupları oluşturma yönündeki rekabet mecburiyeti yüzünden bu farklılaşma, statü atlama, kendini gösterme güdüsü kamçılanmakta ve tanınma daha mümkün hale gelmektedir. Medyanın izleyeni çemberin içine alarak tüketici bilinci yaratma stratejisi bir işlevi daha üstlenir: sanatçıyla izleyeni aynileştirmek. Böylece sanatçı da izleyici konumuna gelir. Bu demokratik bir süreçtir ama sanat demokratik bir eylem değil, seçkin bir eylemdir (Şafak, 2005: 42).

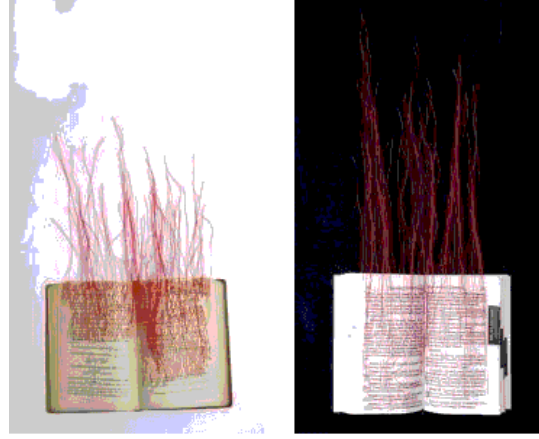
Seçkin bir eylemin demokratik bir düzlemde yapılabilmesi elbette yazarın çalışmasında belirttiği gibi olanaklıdır ancak sanat eylemindeki yalnızlığın ya da bireyselliğin –ki interaktif ve performatif bir eylem değilse -işlevsel bir niteliğinin olduğunu ve izleyenden ayrıldığı bir mesafenin varlığı gerçektir, bu aradaki fark ve farklılık, değerler dizgesini yaratır. Sanat uğraşında etik ilkelerin rolü ve işlevi işte bu basamakla da ilintili bir nitelik taşımaktadır. Ancak bu nitelik devre dışı bırakıldığında alımlanabilir değil, sürekli tüketilebilir yeni yıldızlara, yeni hikâyelere gereksinim arz eder. Bu durum Jean Baudrillard'ın "orji sonrası dönem" diye nitelediği bütün kavramların özgürleşerek tükenmesi halidir.

Sanat Eyleminde Esinlenme/Kendine Mal Etme (Temellük)

Sanat nesnesi üretiminde var olan görüntülerin/ürünlerin yeniden üretme bağlamında kendine mal etme eylemi ya da temellük. Bu olgu postmodernist bir anlayışta yer almakla birlikte çağdaş ya da güncel sanat bağlamında değerlendirildiğinde bir meşruiyet olanağı yaratmaktadır. Dahası etik değerler olgusu açısından da irdelenmeye çok açık bir paradoksal durumu beraberinde getirir: Temellük-Özgünlük İkilemi. Temellük

Erdem Oğuz'un "Temellükten Postprodüksiyona: Yasumasa Morimura Örneği" makalesinde de belirttiği gibi, sanatta temellük, günümüzde sanatsal anlamda esinlenme, gönderme, alıntılama, espri kopya ve pastiş yöntemlerini içeren bir çatıyı tanımlamak için kullanılmaktadır. Ancak bu genellenmenin temellük sanatının kapsam ve sınırlarını bulanıklaştırdığını söylemek gerekir. Çünkü Jean Baudrillard'ın "bayağı ve hükümsüz sanat" olarak nitelediği ironik ve alaycı yeniden yapımları, temellük sanatının tamamı gibi kabul etmek ya da Ali Artun'un sınıflandırmasıyla temellük sanatını post-modernliğin bir stratejisi olarak görmek ve günümüz sanatının dışında bırakmak tam anlamıyla doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Dolayısıyla, Ali Artun "Sahte Sanat" başlıklı çalışmasında; geçmişteki her eserin alıntılanması, taklit edilmesi, kopya edilmesi ve bu sayede modern sanatın kalbi sayılan orijinalite/biriciklik ilkesinin tahrip edilmesiyle post-modernliğin stratejisi haline geldiğini, bu bakımdan sahtenin de orijinal haline büründüğünü söylemektedir (ARTUN, 2013). Bu ekseninde genellemelerin dışına çıkarak, temellüğün hangi oranda ya da hangi aşamada yapıldığının ortaya çıkan işin orijinalite/özgünlük derecesini belirleyemeyeceğini varsayarak, yapılan işin reproduksiyon olmaktan postprodüksiyon olmaya geçtiği noktada ortaya yeni bir orijinal çıkabildiği fikrini saklı tutmak ve dolayısıyla reproduksiyonla postprodüksiyon arasındaki ince çizgiyi de korumak gerekir. (OĞUZ, 2017: 3457).

Sanat eyleminin en temel ölçütlerinden biri de kuşkusuz özgünlük değeridir. Ancak kutsanmayı da içermesi başkaca sıkıntılara sebep olabilir. Çünkü bir esinlenme ve benzeşimden yola çıkarak yeni bir şey yine söylenebilir/söyletilebilir. En azından bu durum olanaklıdır. Ayrıca özgünlük, Batı tandanslı kurumsal sanat ölçütü gibi görünse de sanat eyleminin süreğenliği de önemli ölçüde özgünlüğe bağlıdır, yoksa her şeyiyle döngüsellığe dönüşerek değersizleşmenin yolunu açabilir ve genç sanatçı adaylarının bir birey olarak varlık göstermelerinin bu neviden yollara tevessülle gerçekleşebileceği intibası yaratabilir.

Görsel 2, 3. Mireille, Les Racines Carrees, 2010 - Manolya Çeliker, T.C Anayasa üzerine dikiş, 2015.
(Görsel Kaynakça: <https://listelist.com/sanat-araklama-kopya/>)

Görsel 4, 5. Berta Vicente, "Xenia", 2012 - Merve Morkoç '2+1', 2014.
(Görsel Kaynakça: <https://listelist.com/sanat-araklama-kopya/>)

Güncelin içinde yer alan geçmişten bir örnek olarak çok tartışmalı ve netameli kabul edilebilir ancak bugün medyanın konuları arasına girmeye başlamış olan bugünkü Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi kurucusu ve Batıda yaklaşık 10 yıl eğitim alarak Türkiye'ye müzecilik kavramını taşıyan Osman Hamdi Bey'in ünlü çalışması "Kaplumbağa Terbiyecisi". Ünlü Kaplumbağa Terbiyecisi çalışmasının bir esinlenme biraz daha ilerisi temellük bir eylem sonucunda ortaya çıktığı söyleneğelmektedir. Ünlü Fransız dergisi Tour du Monde'de gördüğü "Charmeur de tortues" adlı Japon gravüründen çok etkilendiği düşünülmektedir. Ancak bu kimileri için spekülative sayılabilecek kimileri için de bu yapıt doğrudan doğruya kendine mal etme ya da etkileşimli benzerlik olarak sayılabilir. Zira etkileşimli benzerlik olasıdır. Kaldı ki eser hırsızlığı gibi bir değerlendirme kapsamına gireceğini düşünmek nesnel açıdan eksan kaymasına da neden olabilir. Tüm bunlara karşın bu sanat yapıtının ün ve değer yitimine uğradığını bugün söyleyebilmek çok zordur. Tersine, yapıt Pera Müzesindeki devamlı sergileme koşullarında da ününü tüm dünyaya yaymayı sürdürmektedir.

Görsel 6. L. Crépon, Charmeur de tortues, Tour du Monde, 1869.

(Görsel Kaynakça:

https://tr.wikipedia.org/wiki/Kaplumba%C4%9Fa_Terbiyecisi#/media/Dosya:Charmeur_de_tortues.jpg)

Görsel 7, 8. Osman Hamdi Bey, Kaplumbağa Terbiyecisi 1, Pera Müzesi, 2, Belma Simavi Koleksiyonu, 1906, 1907. (Görsel Kaynakça:

https://tr.wikipedia.org/wiki/Kaplumba%C4%9Fa_Terbiyecisi)

Sanat Eylemlerinde Doğrudan Sahiplenme

Sanat eylemi sürecinde üretilen nesnelere benzerlik ötesinde kopyalama ve/veya doğrudan öğrenci, asistan ya da çalışan (işçi) üretimleriyle oluşturulan nesnelere *ready-made* (hazır yapım) şablonunda sunulan kişinin artistik kimliğiyle imzalanarak kullanılması/sunulması etik ilke ve değerler açısından sorgulanmaya değer bir nitelik taşımaktadır.

Bir sanat çalışmasının hem manevi hem de maddi hakları vardır. Öncelikle sanat çalışmasının özerkliği, kişiye özgü ve bağımsız oluşunun kabulü ve sanat ürünlerine saygılı olması, sanatta etiğin temellerinden birini teşkil etmektedir.

Oluşturulan sanat nesnelere eleştirel ve yargılayıcı bir bakış, en iyi durumda düzeltmeye çalışma, bu çalışmanın kendiliğindenliğini ve güvenilirliğini zedeleyebilir. Dolayısıyla bir sanat nesnesine karşı yapılan öznel değerlendirmeler nesnel kıstaslara göre yapılabilmelidir.

Sanat ürününe karşı saygıyı etkileyen bir diğer önemli konu da yaratılan ürünlere getirilen yorumlardır. Sanat ürünlerinin sergilenmesi etik ikilemler yaratan konulardır. Bu ekseninde “sanat

yapıtı, alımlayıcı ve sanatçı”dan oluşan üç parçalı (üçüz) doğanın yarattığı *sanat alanı* bir anlamda anlatım ve yorumun yapılabileceği yeri, zamanı, sınırlarını ve parçalarını göstermekle birlikte bir etkileşim ağı oluşturmaktadır. Bu nedendir ki, ürünü yaratanın olmadığı yerde yorumun sınırlılığı, galeri yönetiminin varsa diğer katılımcıların ve küratöryal mekanizmanın birlikteliğinde anlam kazanması sanat ürününe gösterilen saygının bir göstergesidir. Ancak böyle bir etkileşim ortamının başkaca amaçla kullanılması yani şahsi statü oluşturma ya da var olan statüyü koruma adına «kendisine ait» gibi gösterme eğilimi/tutumu ilgili sanat alanında kopyalamadan öte «eser hırsızlığı» yargısını oluşturacaktır.

Bu yargıyı bir örnekle somutlaştırmak gerekirse, 2013 yılında “Piri Reis 1513 Dünya Haritası: 500 Yılın Gizemi” adlı seramik çalıştayını Kale Seramik fabrikalarının bulunduğu Çanakkale’nin Çan ilçesinde düzenlemiştir. Seramik sanatçılarından altısı yabancı, on üç seramik sanatçısı bu çalıştay süresince 100’den fazla özgün seramik sanat nesnesi ortaya çıkarmışlardır. Bu sanat nesnelere 50’yi aşkın seçilerek Türkiye’nin Roma Büyükelçiliği tarafından restore edilen Via Lancelotti’deki Yunus Emre Kültür Merkezi’nde sergilenmiştir. Sergi, başta İtalyalı sanatseverler olmak üzere birçok kişi tarafından da izlenmiştir (Gürsel, 2014: 34). 2013 yılında Roma’da gerçekleştirilen bu sergi organizasyonu kapsamında davetli sanatçı çalışmalarının yanı sıra asistan katılımcı olan Caner Yedikardeş’in “Piri Reis’in Dünyası” adlı büst çalışması da aynı sergide diğer sanatçıların çalışmalarıyla birlikte yer almıştır. Söz konusu yapıt, çeşitli medya kuruluşlarının TV ve dergi yayınlarında görsel sunumları olarak da kullanılmıştır. Ancak sergilenme biçimi Mustafa Tunçalp’e ait olan çalışmaların standında Mustafa Tunçalp’in çalışmalarının bir parçası gibi sergilenmiştir. Dolayısıyla özgün nitelikte ve büst kaide bölümünde yer alan sanatçı isim ve imzasına karşın isim ve imza boş bir başka plaka ile yapııştırılarak kapatılmıştır. Dolayısıyla kopyalama, yeniden çalışma, intihal, kendine mal etmenin ötesinde fiziki olarak yapılan bir sahiplenme söz konusudur.

Görsel 9, 10. Caner Yedikardeş, Piri Reisin Dünyası adlı büstün orijinal görüntüsü, Çanakkale Seramik Sanat Fabrikası Stüdyosu, 2013. (Görsel Kaynakça: Fotoğraf Sanatçısı Ersin Türk’ün Fotoğraf Arşivi.)

Görsel 11. Sergiden bir görüntü: Mustafa Tunçalp, Caner Yedikardeş'in büst çalışmasının da aralarında bulunduğu çalışmalarıyla. Yunus Emre Kültür Merkezi, Roma, 2013. (Görsel Kaynakça: Seramik Sanatçısı/Akademisyen Serap Erdoğan'ın Fotoğraf Arşivi.)

Görsel 12. Sergiden bir görüntü: Söz konusu Çalıştayın ve Serginin katılımcısı olarak Seramik Sanatçısı Ivo Sassi, Caner Yedikardeş'in çalışmasının kaidesini işaret ederek Mustafa Tunçalp'e olasılıkla isim ve imzanın nerede olduğunu sormaktadır. Yunus Emre Kültür Merkezi, Roma, 2013. (Görsel Kaynakça: Seramik Sanatçısı Ossama Emam'ın Fotoğraf Arşivi.)

2013 yılları koşullarında, büst çalışmasının sergilenme biçimindeki etik ihlallerin öncelikle insani iletişim yollarıyla büst çalışmasının imzasının iadesi ve yer değişikliğiyle tek başına sergilenmesi

talebinde bulunulmuştur. Bu talep kabul görmeyince çalışmanın sergiden çekilmesi ve çalışma sahibine iadesi noter üzerinden ihtarnameyle bildirilmiş ancak yapılan etik ihlal, ihtarnameye verilen cevap ile küratör tarafından ikrar edilmesine karşın talepler yerine getirilmemiştir. Daha sonra da hukuki yollarla çözüme kavuşturulabilmesi maddi yetersizlikler nedeniyle sürdürülemezdir.

Sanat ürünlerine yaklaşımda önemli bir diğer konu da, video, fotoğraf kayıtları ve sanat dokümanlarının oluşturulması ve saklanması konusudur. Birçok yazılı ve görsel medya kuruluşunun söz konusu sanat ürünlerinin haberini yapma yayınlama, arşivleme konusunda titizlikten uzak bir yaklaşım içerisinde olduğu gözlenmektedir. Bir yayın yapılırken özellikle medyatik unsurlar bakımından değerlendirme amacı içeren kayıtlara ulaşma ve kullanılacağı bilgi veya görsele ilişkin ürün sahibine ulaşma, bazen küratöryal mekanizmaya rağmen onu koruyacak biçimde ele alınmayı gerektirmektedir. Bu nedenle bütüncül bir yaklaşımla etik ilkeler/kodlar yeniden oluşturulabilir.

Sonuç

Tüm bu veriler ve bilgiler ışığında sanat eylemlerini sürdürme açısından estetik değer oluşturmadaki kaygı düzeyinin ikileminde etik değerlerin rolü ve işlevi bakımından kayıplara uğraması bazı önemli örneklerle değerlendirilmiştir. Prestij edinme, prestijini sürdürme, kariyer yapma, statü atlama ya da parasal/ticari kaygılarla sanat eyleminde bulunan kimi bireylerin sanat icraları ele alınmıştır. Bu doğrultuda, sanatçı bireyin çokluğun, kalabalığın içinde de varlık göstermesinin yolunun yine nitelik arayışı ve kaygısına tabi olması olanaklı görünen zor bir yoldur ama kalıcılık arz etmektedir. Popülariteye dayalı güncel alışkanlıkların, kolaycılığın, kendine mal etmenin konforuna karşın bireysel tutumların deontolojik yöntem ve yaklaşımlarla etik değerlerle geliştirilebileceği gibi aslında geçmişten günümüze tüm birikimiyle sanat eleştirisi kurumunun kapsayıcı niteliğinde güncel literatürü ve etik değer ölçütleri oluşturmasının olanaklı olacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

Artun, A. (2013). Sahte Sanat, <http://www.aliartun.com/yazilar/sahte-sanat/> (erişim tarihi: 15.05.2020).

Baudrillard, J. (2011). Sanat Komplosu, (Çev. I.Ergüden vd.) İstanbul: İletişim Yayınları.

Carroll, N. (2012). Sanat Felsefesi Çağdaş Bir Giriş, Ankara: Ütopya Yayınları.

Çotuksöken, B. (2006) Etik Nedir, Felsefe Söyleşileri III-IV, Maltepe Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, İstanbul.

Dikmen, M. (2016). Jean Baudrillard ve Postmodernizm, Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

Gürsel, A. (2014). Seramiğin Kalesi ile Denizlerin Piri Roma'da Buluştu. İstanbul: HouseBeautiful Turkuvaz Gazete Dergi Basım A.Ş.

Oğuz, E. (2017). Temellükten Postprodüksiyona: Yasumasa Morimura Örneği, <http://www.idildergisi.com/makale/pdf/1514498063.pdf> (erişim tarihi: 14.05.2020)

Şafak, A. (2015). Şöhret Sanatı Öldürdü Cinayeti Ben Gördüm, İstanbul: Avrupa Yakası Yayınları.

Görsel Kaynakça

Görsel 1. <https://www.moma.org/interactives/exhibitions/2010/originalcopy/intro05.html> (erişim tarihi: 14.05.2020)

Görsel 2, 3. <https://listelist.com/sanat-araklama-kopya/> (erişim tarihi: 05.05.2020)

Görsel 4, 5. <https://listelist.com/sanat-araklama-kopya/> (erişim tarihi: 08.05.2020)

Görsel

6.

https://tr.wikipedia.org/wiki/Kaplumba%C4%9Fa_Terbiyecisi#/media/Dosya:Charmeur_de_tortues.jpg (erişim tarihi: 10.05.2020)

Görsel 7, 8. https://tr.wikipedia.org/wiki/Kaplumba%C4%9Fa_Terbiyecisi (erişim tarihi: 10.05.2020)

Görsel 9, 10. Fotoğraf Sanatçısı Ersin Türk'ün Fotoğraf Arşivi.

Görsel 11. Seramik Sanatçısı/Akademisyen Serap Erdoğan'ın Fotoğraf Arşivi.

Görsel 12. Seramik Sanatçısı Ossama Emam'ın Fotoğraf Arşivi.